

שאלות נפוצות של הורים לילדים רב לשוניים ותשובות מבוססות מחקר וידע

Scharff Rethfeldt, W., McNeilly, L., Abutbul-Oz, H., Blumenthal, M., Garcia de Goulart, B., Hunt, E., Laasonen, M. R., Levey, S., Meir, N., Moonsamy, S., Mophosho, M., Salameh, E.-K., Smolander, S., Taiebine, M., Thordardottir, E. (2022).

The Multilingual-Multicultural Affairs Committee of the

תורגם לעברית ע"י הדר אבוטבול-עוז, קלינאית תקשורת וחברת הועדה לרב לשוניות ורב-תרבותיות של ארגון ה-IALP.

תוכן עניינים

1. אנחנו מגדלים ילד דו-לשוני בבית אך אנחנו דואגים שזה עלול לגרום לו לעיכוב בהתפתחות השפה. האם עיכוב כזה הוא נורמטיבי אצל ילדים דו-לשוניים? -----3-4
2. אנחנו הורים דו לשוניים, אבל שוקלים לגדל את הילד שלנו באופן חד-לשוני בבית, תוך שימוש בשפה הסביבה בלבד. עם זאת, אנו דוברים את שפת הסביבה עם מבטא זר ובקיאים יותר בשפת המורשת שלנו. האם זה רעיון טוב? -----4-5
3. מתי עלי לפנות לעזרה מקצועית אם הילד הדו-לשוני שלי אינו מדבר, או חווה קשיים בהשוואה לחבריו הדו-לשוניים? -----5
4. הילד שלי בן שלוש וגידלנו אותו בבית דו לשוני. אנו מנסים לקיים את חוק 'הורה אחד-שפה אחת' (OPOL), אך שמנו לב שהוא מערבב את שתי השפות יחד כשהוא מדבר. האם זה סימן שיש לו לקות שפה? -----5-6
5. אנו הורים דו לשוניים ומערבבים את שתי השפות (החלפת קוד) לעתים קרובות מאוד. האם זה בסדר לדבר עם שתי השפות לילד ולהחליף בין השפות? -----6
6. באיזה גיל עלינו לחשוף את ילדנו לשפה שנייה? האם עלינו לחכות עד שילדנו ירכוש וישלוט בשפת הבית תחילה, או שעלינו להתחיל מוקדם ככל האפשר? -----6
7. באיזו שפה עלי להשתמש עם ילדתי אם השפה המדוברת בבית הספר שונה מהשפה המדוברת בבית? האם עלינו לוותר על שפת הבית ולהשתמש רק בשפה אחת? מה היה קורה אם אנו, ההורים, נוותר על שפת הבית, אך הסבים והסבתא ממשיכים להשתמש בה עם הילדה? -----7
8. הבן שלי בן חמש, דו לשוני ואובחן כסובל מלקות שפה התפתחותית. המליצו לנו לדבר איתו בבית רק שפה אחת – שפת הגן. זה יהיה קשה, כיוון שאחותו הגדולה ואחיו דוברים שתי שפות ואנו משפחה דו לשונית. האם עלינו לפעול לפי עצה זו? -----8
9. תכננו שבננו ילמד בבית ספר דו-לשוני (שבו מטמיעים שפה נוספת פרט לעברית) בו יוכל ללמוד באמצעות שפה שנייה – שונה מהשפה שאנו מדברים בבית – ובכך לגדול כדו-לשוני. אבל הבן שלנו אובחן כסובל מלקות שפה התפתחותית. האם זה אומר שעלינו לשקול מחדש רישום לבית ספר דו-לשוני? -----8
10. בתי שולטת בשפת הבית שלה אך מתקשה לרכוש את שפת בית הספר. האם יכול להיות עיכוב או קושי ברכישת השפה השנייה בלבד? -----9
11. ביבליוגרפיה -----10-11

1. אנחנו מגדלים ילד דו-לשוני בבית אך אנחנו דואגים שזה עלול לגרום לו לעיכוב בהתפתחות השפה. האם עיכוב כזה הוא נורמטיבי אצל ילדים דו-לשוניים?

התפתחות השפה של ילדים דו-לשוניים דומה להתפתחות שפה אצל ילדים הלומדים שפה אחת¹. הדו-לשוניות עצמה אינה גורמת לעיכוב בשפה בילדות², ילדים דו לשוניים רגישים להבדלים בין השפות כבר בגיל הינקות וזה מצביע על יכולת מוקדמת מאוד ללימוד שפה. תינוקות דו לשוניים מתחילים לייצר את ההברות והמילים הראשונות שלהם בערך באותו הזמן בו ילדים חד-לשוניים עושים זאת. קיים גם דפוס דומה של לימוד אוצר מילים ודקדוק. יחד עם זאת, ההתפתחות הדו-לשונית עשויה להיראות לעתים קרובות כאילו היא מתעכבת מכיוון שכלל יכולת השפה של הילד מתחלק בין שתי שפות. אם ילד לומד שפה שנייה או שתי שפות במקביל, התפתחות אוצר המילים (למידת מילים) עשויה מעוכבת. ואכן, כאשר אוצר המילים של כל שפה נמדד בנפרד, הוא נוטה להיות קטן יותר מאוצר המילים של ילד חד לשוני¹. עם זאת, כאשר יכולות אוצר המילים של הילד הזה מוערכות בשתי השפות, נמצא כי מספר המילים נמצא בטווח האופייני או אף גדול מזה של ילד חד לשוני. התפתחות אוצר המילים בכל שפה קשורה מאוד לכמות התשומות שהילד קיבל בשפה זו, כלומר, לכמות המלל הלשוני שהופנתה אליו^{3 4 5}. הקלט (מה שהילד קולט מסביבתו) משפיע על התפתחות מוקדמת באופן דומה⁶. ילדים דו-לשוניים עלולים להיות פחות מדויקים מחד-לשוניים בני אותו גיל בהיבטים דקדוקיים מסוימים בהשוואה לבני גילם החד-לשוניים, כגון זמן פועל (למשל, אוכל/אכל), הטיות פעלים (למשל, עובד/עבד), יחיד-רבים (כגון ספר/ ספרים), או מגדר (למשל הוא/היא)¹. בשפות עם מורפולוגיה עשירה ילדים דו לשוניים עשויים להראות הבדלים בהתאם תואר-שם עצם (למשל, בעברית "אריה מפחידה"), יידוע ("אמא האכילה את ילד קטן" במקום "את הילד הקטן"). הבדלים אלה לעומת חד-לשוניים יוחסו להשפעה בין לשונית, להשפעה של שפה אחת על השפה השנייה ולהיפך^{7 8}. הבדלים אלה אינם סימנים לבעיית למידה, אלא נובעים מכך שהייתה פחות חשיפה ו/או תרגול בשימוש בצורות דקדוקיות אלה.

שפת מורשת (המכונה גם "שפת מיעוט", "שפת הבית", "שפת משפחה", "שפת אם", "L1") היא השפה שאליה נחשף הילד באופן קבוע במסגרת הבית. שפת הסביבה (שפת החברה) היא השפה או השפות אליהן נחשף הילד במסגרת החינוכית ובמסגרת החברה במדינה בה הוא מתגורר.

פעמים רבות החשיפה אינה אחידה, ודו-לשוניים שונים זה מזה במיוחד מבחינת הפקת השפה. בנוסף, ילדים ומבוגרים מפגינים לעתים קרובות מיומנות לא אחידה בשתי השפות שלהם (ילדים ומבוגרים שונים אחד מהשני, לעיתים שפת המורשת שלהם חזקה יותר משפת הסביבה וההיפך, ומצב זה אף יכול להשתנות עם הזמן).

מכיוון שכמות התשומה הלשונית משפיעה על יכולת השפה, הורים המגדלים ילדים דו לשוניים צריכים לשים לב במיוחד כדי לתת מספיק תמיכה לשפת המורשת (המכונה גם "שפת מיעוט", "שפת הבית", "שפת משפחה", "שפת אם", "L1"), מכיוון שהילד לא יכול לקבל קלט רב בשפה זו במסגרות אחרות.⁸ בנוסף, חשוב ידעו שביצוע הערכה שפתית של אוצר המילים והדקדוק צריכה להיערך בכל השפות בהן הילד שולט, כולל שפת המורשת, כאשר הדבר אפשרי. אם הילד יעבור אבחון בשפה אחת בלבד, התוצאות לא וראו את גודל אוצר המילים האמיתי שלו (ראה אוצר מילים קונספטואלי במסמך זה).

2. אנחנו הורים דו לשוניים, אבל שוקלים לגדל את הילד שלנו באופן חד-לשוני בבית, תוך שימוש בשפה הסביבה בלבד. עם זאת, אנו דוברים את שפת הסביבה עם מבטא זר ובקיאים יותר בשפת המורשת שלנו. האם זה רעיון טוב?

ילדים שנחשפים לשתי שפות מלידה בדרך כלל ישלטו בשתי השפות, בתנאי שהם מקבלים חשיפה רבה ורציפה לשתייהן. בנוסף, ילדים שלומדים מאוחר יותר את שפת הסביבה בבית הספר בהחלט מצליחים ללמוד את השפה הזו ולהצליח בלימודים כאשר יש להם בסיס חזק בשפותיהם הראשונות ותמיכה וחשיפה נאותה לשפת הסביבה (הרוב).

עבור ילדים דו-לשוניים, התפתחות השפה תלויה באיכות ובכמות האינטראקציה החברתית עם דוברי שתי/כל השפות המעורבות.^{4,6,11} איכות פירושה שיש לדבר את השפה המדוברת בדיוק, קלות ושטף. גורם הכמות נשען על כך שההורים מספקים לילדים אינטראקציה תכופה בשפות שהם מדברים עם הילד בשטף ובקלות. בהתחשב בכך שהורים דו-לשוניים שולטים היטב בשפת המורשת שלהם, הם מסוגלים לספק לילדים את גורמי האיכות האלה בשפה זו. הורים הדוברים שפה שאינה שפת המורשת שלהם בבית לא הביאו לתוצאות טובות יותר בלימוד השפה השנייה של הילד (שפת הסביבה), ואף הוכח כי זה משפיע על שימור שפת המורשת שלהם¹³

חלק מהילדים הדו-לשוניים נחשפים לשתי שפות בתוך ביתם, וחלקם נחשפים לשפה אחת בבית, ולשפת הסביבה במסגרת מעון או גן ילדים. בשנות הגן, נמצא כי כמות החשיפה לכל שפה משפיעה הרבה יותר על רכישת כל שפה מאשר גיל הילד כאשר החשיפה הדו-לשונית מתחילה^{12,27}. זה נותן להורים גמישות מבחינת מתי להתחיל את החשיפה לשפה שנייה, למשל במעון או בגיל הרך. הורים שמדברים עם ילדים על חוויות העבר שלהם, באמצעות שפות המורשת שלהם, מסייעים לילדיהם להתחבר לתרבות ההורים. סיפורים מספקים לילדים גם הבנה של נרטיבים (סיפורים), שהם מיומנות חשובה בהתפתחות אקדמית מוקדמת.

שמירה על השפה הראשונה/שפת המורשת (L1) יכולה להיות מאתגרת ללא חשיפה מספקת, ושינוי הדומיננטיות בשפה יכול להיות מהיר, אפילו עם שפת מורשת בעלת מעמד גבוה¹⁴.

שמירה על שפת המורשת מאתגרת עוד יותר בסביבות שפת מיעוטים, כאשר לשפה יש מעט דוברים ומעמד נמוך בחברה. שמירה על שפת מיעוט כרוכה במאמץ מיוחד. לפעמים שפת המורשת של ילדים עלולה ללכת לאיבוד¹⁵, תהליך המכונה שחיקת שפה. תהליך זה יכול להתרחש כאשר ילדים מבודדים משפת המורשת שלהם או לא נחשפים אליהם. שחיקה זו יכולה לקרות גם בדרגות שונות, בהתאם להזדמנויות ולמוטיבציה להשתמש בשפה.

3. מתי עלי לפנות לעזרה מקצועית אם הילד הדו-לשוני שלי אינו מדבר, או חווה קשיים בהשוואה לחבריו הדו-לשוניים?

עליך לפנות לעזרה בהקדם האפשרי אם אתה מרגיש שילדך מתקשה בדיבור ו/או בשפה, בהשוואה לילדים אחרים המתפתחים בסביבת שפה דומה. עם זאת, זכרו שילדים צעירים דו לשוניים יכולים להיראות מעוכבים מכיוון שכל אחת מהשפות שלהם מייצגת רק חלק מידיעת השפה שלהם. לקות שפה בהגדרתה חייבת להופיע בשתי השפות. עם זאת, הלכות יכולה להשתנות בחומרתה בין השפות. היא יכולה להתבטא באופן שונה בשפות ותחומי שפה שונים. הערכה חייבת להתחשב בכל השפות שילד משתמש בהן או נמצא בתהליכי למידה שלהן. אם יש לכם חששות, פנו לעזרה מקצועית. אם קשיים מופיעים רק בשפה השנייה הנלמדת, הדבר אינו בהכרח מעיד על לקות. יחד עם זאת, אם ישנם קשיים לתקשר באחת או שתי השפות, בהחלט ייתכן שיהיה צורך בתמיכה כלשהי וחשוב לפנות להערכה מקצועית.

4. הילד שלי בן שלוש וגידלנו אותו בבית דו לשוני. אנו מנסים לקיים את חוק 'הורה אחד-שפה אחת' (OPOL), אך שמנו לב שהוא מערבב את שתי השפות יחד כשהוא מדבר. האם זה סימן שיש לו לקות שפה?

כאשר לכל הורה שפת מורשת שונה, אסטרטגיית שפה אחת-הורה אחד יכולה להיות אופציה טובה להבטיח שהילד יקבל את כמות החשיפה הרצויה לכל שפה. יחד עם זאת, אין צורך שההורים יפרידו בין שתי השפות כדי שהילד ילמד אותן. גידול הילד על פי עקרון הורה אחד-שפה אחת כרוך במאמצים גדולים ותובעניים לעתים קרובות, שכן השפעות חברתיות עשויות לפעול נגד האינטרסים של ההורים ויכולתם לגדל ילדים דו-לשוניים באופן פעיל¹⁷. בסך הכל, אסטרטגיית OPOL אינה מבטיחה דו לשונית מאוזנת¹⁷ יש שונות רבה בין הגורמים המשפיעים על שימוש בשפה על ידי משפחות¹⁹. בחלק ממשפחות המהגרים, מעורבות מרבית בשפת המורשת עשויה להיות מוצלחת יותר מאשר עקרון הורה אחד-שפה אחת¹⁹. החלפה או מעבר בין השפות בעת הדיבור נקראת החלפת קוד והיא מתרחשת כאשר דוברים דו לשוניים משלבים מילים או ביטויים משתי השפות המדוברות. אין זה סימן ללקות בשפה. במקום זאת, זהו חלק מההתפתחות האופיינית של דוברים דו-לשוניים וחלק טבעי של דו-לשוניות הן לילדים והן למבוגרים²⁰. ילדים דו-לשוניים יכולים להגיע להפרדה בין שתי השפות שלהם, אבל זה תלוי בשליטה שלהם בשתי השפות ובדפוס הדיבור הדו-לשוניים של הקהילה הגדולה יותר^{21,22}.

החלפת קוד עשויה להתרחש מכמה סיבות²³. ראשית, ייתכן שמילה לא נגישה כרגע או לא נשלפת מהזיכרון כדי להעביר מחשבה או רעיון. שנית, ילדים עשויים להשתמש בהחלפת קוד כדי לבקש עזרה ממבוגר במציאת מילה נכונה כדי לשיים משהו או להביע רעיון. שלישית, החלפת קוד משמשת ליצירת משפטים ארוכים ומורכבים יותר על ידי ילדים דו-לשוניים. להחלפת קוד יש היבט חיובי, שכן הוא מראה שילד דו לשוני יש את היכולת להשתמש במילים משתי/כל השפות הנלמדות.

5. אנו הורים דו לשוניים ומערבבים את שתי השפות (החלפת קוד) לעתים קרובות מאוד. האם זה בסדר לדבר עם שתי השפות לילד ולהחליף בין השפות?

החלפת קוד היא תופעה אופיינית לילדים ולמבוגרים כאחד ואינה הפרעה. במקרים רבים שני ההורים עשויים להיות דו לשוניים ובעצם עשויים להחליף קוד כאשר הם מדברים זה עם זה או עם הילד. זה לא פוגע בלמידה של הילד. עם זאת, זה עשוי להיות מאתגר עבור ילד קטן בתהליך רכישת השפה אם ההורים מערבבים הרבה בתוך משפטים²⁴.

החלפת קוד אינה קורית רק בעת קשיי שליפה או חוסר בידע לקסיקלי, אלא מסיבות פרגמטיות, חברתיות ותרבותיות. מבוגרים משתמשים בהחלפת קוד כדי להעשיר שיחות ואינטראקציות. זהו כלי בעל ערך שיכול לאפשר למשפחה דו לשונית להפוך את שיחותיה לעשירות ומובנות יותר. ילדים בדרך כלל יעקבו אחר הדפוסים שמדברים מבוגרים בסביבתם.

6. באיזה גיל עלינו לחשוף את ילדנו לשפה שנייה? האם עלינו לחכות עד שילדנו ירכוש וישלוט בשפת הבית תחילה, או שעלינו להתחיל מוקדם ככל האפשר?

מחקרים מראים כי לומדים צעירים עשויים לרכוש שליטה גבוהה בשפה שנייה בהתחשב בחשיפה קבועה לשתי השפות, בהתאם לתשומה הלשונית שהם מקבלים, לאיזו שפה הם מעדיפים, איזו שפה היא דומיננטית, הגישה שלהם לשפה וכו'.

עד גיל 4 ילדים הופכים מודעים יותר לשפה בה יש להשתמש באינטראקציה. היבט חיובי של למידה מוקדמת של שפה אחרת הוא בכך שהיא נותנת לילד זמן רב יותר לתרגול בשימוש בשפה זו. ישנן הוכחות לכך כי עבור תחומי שפה מסוימים, זה עשוי להיות מועיל להתחיל מוקדם ככל האפשר. מאידך גיסא, תחומים מסוימים עשויים להתפתח מהר יותר בגיל מבוגר יותר, ולכן הכנסת שפה אחרת (שפת הסביבה/L2) בגיל מאוחר יותר עשויה לסייע לשמירה טובה יותר של השפה / השפות הקודמות (L1/שפת המורשת) בהתאם לנסיבות²⁵. כן נמצאו תקופות רגישות ללימוד תחומי שפה שונים²⁶. בתחום החינוכי, למידה טובה יותר לפונולוגיה (צלילי דיבור של שפת הסביבה) מתרחשת מוקדם יותר, מאוחר יותר עבור לקסיקון של שפה או אוצר מילים וסדר מילים במשפט, ומורפו-תחביר בתקופת הגן. בנוסף, העיתוי של למידת שפה שנייה משתנה לעתים קרובות ותלוי בנסיבות חיצוניות (למשל, מעבר לארץ אחרת או כניסה לבית הספר). במהלך שנות הגן, כמות החשיפה משמעותית יותר מגיל החשיפה הראשונה לשפה שנייה^{12, 27}. לכן, להורים יש גמישות ניכרת בבחירותיהם מתי להתחיל לחשוף את ילדם לשפה שנייה/אחרת.

7. באיזו שפה עלי להשתמש עם ילדתי אם השפה המדוברת בבית הספר שונה מהשפה המדוברת בבית? האם עלינו לוותר על שפת הבית ולהשתמש רק בשפה אחת? מה היה קורה אם אנו, ההורים, נוותר על שפת הבית, אך הסבים והסבתא ממשיכים להשתמש בה עם הילדה?

שמירה על שפת המורשת (הבית) של הילד תוך חינוך בשפת בית הספר היא חיובית מסיבות רבות. הראשונה שבהן היא ידע בשפות נוספות ויכולת לתקשר עם קהילת שפות המורשת. הורים נבדלים ביניהם בכמה חשוב להם לשמור על שפת המורשת שלהם אך חשוב שהורים יבינו שהמשך דיבור בשפת המורשת לא יפגע ביכולת הילד ללמוד את שפת החברה. חשוב לעודד משפחה לתקשר בשפות המורשת שלהן כדי לשמור על התרבות שלהן ועל כישוריו הדו-לשוניים או הרב לשוניים של הילד. זה יאפשר לילד להבין ולדבר את שפת המשפחה, יחד עם הבנה והשתתפות בתרבות ובקהילה של המשפחה. פעמים רבות, שמירה על שפות המורשת חיונית גם לדיאלוג הורה-ילד ומשפחה-ילד.

ישנן מספר גישות אפשריות לשימוש בשפה למשפחה. לדוגמה, מדיניות 'אדם אחד-שפה אחת' (OPOL) חלה על משפחות בהן כל הורה מדבר בשפה אחרת. גישה זו מתארת שכל הורה מדבר בעקביות את שפת המורשת שלו לילד. לדוגמה, אם שפת המורשת של אחד ההורים היא איטלקית והשפה של השני היא צרפתית, כל הורה היה משתמש בשפה זו אך ורק בתקשורת ישירה עם ילדו. ניתן לראות את אסטרטגיית OPOL כמבוססת על נורמה חד לשונית, שכן היא משמשת בעיקר הורים שבעצמם לא היה להם ניסיון אישי ממקור ראשון בגדול כדו-לשוניים²⁸. עם זאת, המסר החשוב ביותר הוא שהורים צריכים להיות באינטראקציות משמעותיות ולהרגיש בנוח לדבר כמה שיותר עם ילדיהם. המשמעות היא שהם נשארים גמישים, מתאימים לנסיבות המשפחה, מקבלים את הבחירות של הילד ומקבלים ירידה הדרגתית אפשרית מאוחר יותר בשימוש ב- OPOL לטובת גידול בערבוב השפות בבית. כמו כן, יתכן, שהשפה בה משתמשים הסבתות והסבים הופכת לשפת מורשת עבור הילדים שאינם שומעים ומשתמשים בה בחייהם באופן פעיל, מה שמוביל לרמות מיומנות נמוכות יותר.

גישת "שפת המיעוט בבית" חלה על משפחות בהן שני ההורים דוברים אותה שפה או בקיאים מספיק בכדי להשתמש בשפת המיעוט כדי לספק תמיכה נוספת בשפה זו. הוא מורכב משני ההורים המדברים שפת מיעוט בבית עם ילדם. לדוגמה, אם שפת המורשת של אחד ההורים היא צרפתית וההורה השני בקיא גם בצרפתית (גם אם שפת המורשת שלו הייתה משהו אחר), צרפתית תהיה השפה שתשמש אותה בתקשורת בבית עם ילדם. יכול להיות שרק הסבתות והסבים ממשיכים לדבר בשפת המורשת. עם הזמן, משפחות רבות מוצאות שהשימוש בשפה החברתית בתוך הבית גדל ככל בני המשפחה חיים חוויות יומיומיות בשפה זו.

חשוב לזכור שאם הורים רוצים שילדיהם יוכלו לתקשר בכל השפות שלהם, ילדים צריכים לשמוע ולהשתמש בשפות אלו באופן מהותי בחיי היומיום שלהם ובמצבים מגוונים. מספר הדוברים השונים שמציעים חשיפה עשוי להיות חשוב, תלוי בשפות ובסביבות השפה בהן הילד נמצא¹³. השפעה משמעותית נוספת על רכישת השפה היא חשיפה במסגרות חיצוניות, כגון מגרש המשחקים וקבוצות המשחקים, כך שילדים יצברו ניסיון נוסף בשתי השפות שלהם, כאשר הם פוגשים ילדים אחרים.

8. הבן שלי בן חמש, דו לשוני ואובחן כסובל מלקות שפה התפתחותית. המליצו לנו לדבר איתו בבית רק שפה אחת – שפת הגן. זה יהיה קשה, כיוון שאחותו הגדולה ואחיו דוברים שתי שפות ואנו משפחה דו לשונית. האם עלינו לפעול לפי עצה זו?

המלצה זו באה מתוך אמונה לא נכונה שלמידת שתי שפות היא מעבר ליכולת של ילדים עם לקות שפה או לקות למידה. מחקרים לא מצביעים על כך שילדים עם לקות שפה אינם יכולים להפוך לדו-לשוניים. מחקרים קודמים מראים כי דו לשוניות אינה פוגעת בהתפתחות השפה בילדים עם לקות שפה כגון DLD^{30,31,32,33}; ילדים על הספקטרום האוטיסטי ASD^{34,35,36,37,38} ילדים עם תסמונת דאון³⁹, ילדים עם תסמונת וויליאם⁴⁰ וילדים עם לקות שמיעה⁴¹.

DLD ודו-לשוניות עשויים להשפיע על התפתחות השפה. ילדים דו לשוניים עם לקות שפה עשויים להראות איחור בנקודות מסוימות בהתפתחות לעומת חד-לשוניים.

ילדים עם לקות שפה התפתחותית דורשים תמיכה מספקת כדי להצליח לרכוש שתי שפות⁴². במקום להפסיק את שפת הבית, דבר שישלול מהילד את היכולת לפתח שפה זו, מומלץ להורים להמשיך להשתמש בשפת המורשת שלהם עם הילד. כמו כן, מומלץ להורים לספק חוויות רבות בשפה זו, כגון קריאה אינטראקטיבית או פעילויות שפה אחרות. להורים מומלץ גם לתמוך בהבנה ובתקשורת בדרכים דומות בדיוק כפי שכאדי לעשות עם ילד חד-לשוני (באמצעות עזרים חזותיים, למשל סימנים ותמונות במקביל לדיבור).

9. תכננו שבננו ילמד בבית ספר דו-לשוני (שבו מטמיעים שפה נוספת פרט לעברית) בו יוכל ללמוד באמצעות שפה שנייה - שונה מהשפה שאנו מדברים בבית – ובכך לגדול כדו-לשוני. אבל הבן שלנו אובחן כסובל מלקות שפה התפתחותית. האם זה אומר שעלינו לשקול מחדש רישום לבית ספר דו-לשוני?

ילדים עם לקות שפה התפתחותית מסוגלים לרכוש שתי שפות. כפי שצוין לעיל, מחקרים הראו שילדים רבים עם לקות שפה אינם מתקשים יותר ללמוד שפה שנייה מאשר ללמוד שפה אחת, כאשר קיימת חשיפה תכופה ועקבית לשפה זו. מחקרים מראים שילדים דוברי אנגלית עם לקות שפה בבתי ספר דו-לשוניים בצרפת ובקנדה היו הישגים לימודיים דומים לילדים דוברי אנגלית עם לקות שפה בבתי ספר לאנגלית בלבד⁴³. ממצאים אלה מראים כי למידה באמצעות שפה שנייה לא השפיעה על הצלחתם הלימודית של הילדים. אולם במקרה זה, אחת משפות בית הספר היא גם שפת הבית. הממצאים לגבי הצלחה אקדמית בקרב מהגרים שבבית הספר לא מדברים את שפת הבית מעורבים יותר. בכל מקרה, חיוני וחשוב לוודא שבית הספר מספק את התמיכה הדרושה להתקדמות בלימודים ולהצלחתם של ילדים עם לקות שפה, תוך אינטראקציה שפתית תכופה יותר בשפת בית הספר ותמיכה בקשיי למידה.

10. בתי שולטת בשפת הבית שלה אך מתקשה לרכוש את שפת בית הספר. האם יכול

להיות עיכוב או קושי ברכישת השפה השנייה בלבד?

הזמן הממוצע לרכוש מיומנויות תקשורת בסיסיות (BICS) בשפה השנייה יכול לקחת שנתיים. למידה מסוג זה מתרחשת בשיחה אינטראקטיבית בה קיים הקשר, כמו גם ברמזים לא מילוליים לתמיכה בשפה מילולית⁴⁴.

שליטה בשפה האקדמית הקוגניטיבית (CALP) מתייחסת לשפה אקדמית. שליטה בשפה האקדמית לימודית יכולה לקחת בין חמש לשבע שנים או יותר כדי להשיג שפה המתאימה לצרכי ההצלחה האקדמית^{43,44,45,46}. אין זה נדיר שילדים מתקשים ב-CALP, מכיוון שעלולים להופיע קשיים בקריאה, כתיבה, איות ותחומים לימודיים אחרים. יש צורך במודעות והבנה של שלבי רכישת השפה השנייה כדי לקבוע אם יש לקות. כמובן שאם קיים קושי עקבי לאורך זמן ולמידה איטית של כישורי CALP, ייתכן שיהיה צורך בקבלת תמיכה וסיוע במסגרת החינוכית.

References

- 1 Paradis, J. (2010). The interface between bilingual development and specific language impairment. *Applied Psycholinguistics*, 31(2), 227-252.
- 2 Lowry, L. (2018). Bilingualism in young children: separating fact from fiction. Hanen Center. [Separating-Fact-fr.aspx](#).
- 3 Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Senior, M., & Parra, M. (2012). Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of Child Language*, 39, 1-27.
- 4 Thordardottir, E. (2011). The relationship between bilingual exposure and vocabulary development. *International Journal of Bilingualism*, 14(5), 426-445., DOI: 10.1177/1367006911403202
- 5 Pearson, B. (2007). Social factors in childhood bilingualism in the United States. *Applied Psycholinguistics*, 28, 399-410.
- 6 Thordardottir, E. (2015). The relationship between bilingual exposure and morphosyntactic development. *International Journal of Speech Language Pathology*, 17(2), 97-114.
- 7 Cuza, A., & Pérez-Tattam, R. (2016). Grammatical gender selection and phrasal word order in child heritage Spanish: A feature re-assembly approach. *Bilingualism: Language and Cognition*, 19(1), 50-68.
- 8 Scharff Rethfeldt, W. (2011). Morphologische Fähigkeiten am Beispiel der deutschen Pluralbildung bei mehrsprachigen Kindern. *LOGOS*, 19, 1, 38-44.
- 9 Meir, N. & Walters, J. & Armon-Lotem, S. (2016). Bi-directional cross-linguistic influence in bilingual Russian-Hebrew children. *Linguistic Approaches to Bilingualism*. 7.
- 10 Mieszowska, K., Łuniewska, M., Kołak, J., Kacprzak, A., Wodniecka, Z., & Haman, E. (2017). Home language will not take care of itself: Vocabulary knowledge in trilingual children in the United Kingdom. *Frontiers in Psychology*, 8, 135811 Hoff, E. & Core, C. (2013). Input and language development in bilingually developing children. *Seminars in Speech and Language*, 34(4), 215-226.
- 11 Hoff, E. & Core, C. (2013). Input and language development in bilingually developing children. *Seminars in Speech and Language*, 34(4), 215-226.
- 12 Thordardottir, E. (2019). Amount trumps timing in bilingual vocabulary acquisition: Effect of input in simultaneous and sequential school-age bilinguals. *International Journal of Bilingualism*, 23(1), 236-255.
- 13 Place, S., & Hoff, E. (2011). Properties of dual language exposure that influence 2-year-olds' bilingual proficiency. *Child Development*, 82, 1834-1849.
- 14 Scheidnes, M., & Tuller, L. (2016). Assessing successive bilinguals in two languages: A longitudinal look at English-speaking children in France. *Journal of Communication Disorders*, 64, 45-61.
- 15 Polinsky, M. and Kagan, O. (2007). Heritage Languages: In the 'Wild' and in the Classroom. *Language and Linguistics Compass*, 1: 368-395
- 16 Hammer, C. S., Miccio, A. W., & Rodriguez, B. L. (2004). Bilingual language acquisition and the child socialization process. In B. A. Goldstein (Ed.), *Bilingual language development and disorders in Spanish-English speakers* (pp. 21–50). Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- 17 De Houwer, A. (2007). Parental language input patterns and children's bilingual use. *Applied Psycholinguistics*, 28(3), 411-424.
- 18 Yamamoto, M. (2001). *Language Use in Interlingual Families: A Japanese-English Socio-linguistic Study*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- 19 Marinova-Todd, S., Bradford Marshall, D. & Snow, C.E. (2000). Three misconceptions about age and L2 learning. *TESOL Quarterly*, 34(1), 9-34.
- 20 Brice, A. & Roseberry-McKibbin, C. (2008). Choice of languages in instruction. *Teaching Exceptional Children*, 33(4), 10-16.
- 21 Paradis, J., & Nicoladis, E. (2007). The influence of dominance and sociolinguistic context on bilingual preschoolers' language choice. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(3), 277-297.
- 22 Iluz-Cohen, P., & Walters, J. (2012). Telling stories in two languages: Narratives of bilingual preschool children with typical and impaired language. *Bilingualism: Language and Cognition*, 15(1), 58-74.
- 23 Scharff Rethfeldt, W. (2013). *Grundlagen und Praxis der sprachtherapeutischen Intervention*. Stuttgart: Thieme Publishers.
- 24 Byers-Henlein, K. 2013. Parental language mixing: Its measurement and the relation of mixed input to young bilingual children's vocabulary size. *Bilingualism: Language and Cognition*, 16, 32-48 Blom, E., & Bosma, E. (2016). The sooner the better? An

- investigation into the role of age of onset and its relation with transfer and exposure in bilingual Frisian-Dutch children. *Journal of Child Language*, 43, 581-607.
- 25 Blom, E., & Bosma, E. (2016). The sooner the better? An investigation into the role of age of onset and its relation with transfer and exposure in bilingual Frisian–Dutch children. *Journal of Child Language*, 43(3), 581-607.
- 26 Granena, G. & Long, M. H. (eds.), *Sensitive periods, language aptitude, and ultimate L2 attainment*. Amsterdam: John Benjamins.
- 27 Unsworth, S. (2016). Early child L2 acquisition: Age or input effects? Neither, or both? *Journal of child language*, 43(3), 608-634.
- 28 Palviainen, A., & Boyd S. (2013). Unity in Discourse, Diversity in Practice: The One Person One Language Policy in Bilingual Families. In M. Schwartz, & A. Verschik (eds.): *Successful Family Language Policy: Parents, Children and Educators in Interaction, Multilingual Education 7*. Dordrecht: Springer.
- 29 Kay-Raining Bird, E., Cleave, P., Trudeau, N., Thordardottir, E., Sutton, A., & Thorpe, A. (2005). The language abilities of bilingual children with Down Syndrome. *American Journal of Speech Language Pathology*, 14, 187-199.
- 30 Armon-Lotem, S., & Meir, N. (2016). Diagnostic accuracy of repetition tasks for the identification of specific language impairment (SLI) in bilingual children: evidence from Russian and Hebrew. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 51(6), 715-731.
- 31 Gutiérrez-Clellen, V. F., Simon-Cerejido, G., & Wagner, C. (2008). Bilingual children with language impairment: A comparison with monolinguals and second language learners. *Applied Psycholinguistics*, 29(1), 3-19.
- 32 Morgan, G. P., Restrepo, M. A., & Auza, A. (2013). Comparison of Spanish morphology in monolingual and Spanish–English bilingual children with and without language impairment. *Bilingualism: Language and Cognition*, 16(3), 578-596.
- 33 Paradis, J., Crago, M., Genesee, F., & Rice, M. (2003). French-English Bilingual Children With SLI. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 46(1), 113-127.
- 34 Gonzalez-Barrero, A. M., & Nadig, A. (2018). Bilingual children with autism spectrum disorders: The impact of amount of language exposure on vocabulary and morphological skills at school age. *Autism Research*, 11(12), 1667-1678.
- 35 Hambly, C., & Fombonne, E. (2012). The impact of bilingual environments on language development in children with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(7), 1342-1352.
- 36 Kay-Raining Bird, E., Lamond, E., & Holden, J. (2012). Survey of bilingualism in autism spectrum disorders. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 47(1), 52-64.
- 37 Meir, N. & Novogrodsky, R. (2019a). Syntactic abilities and verbal memory in monolingual and bilingual children with High Functioning Autism (HFA). *First Language*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0142723719849981>
- 38 Meir, N. & Novogrodsky, R. (2019b). Prerequisites of pronoun use in monolingual and bilingual children with High Functioning Autism (HFA) and typical language development. *Frontiers in Psychology*. Retrieved from <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02289/full>
- 39 Bird, E. K. R., Cleave, P., Trudeau, N., Thordardottir, E., Sutton, A., & Thorpe, A. (2005). The language abilities of bilingual children with Down syndrome. *American Journal of Speech- Language Pathology*, 8(1), 187-199.
- 40 Perovic, A., & Lochet, S., (2015). Grammatical morphology in bilingual Williams syndrome: A single case study. A poster presented at bi-SLI 2015 conference, François-Rabelais University, Tours: France.
- 41 Bunta, F., Douglas, M., Dickson, H., Cantu, A., Wickesberg, J., & Gifford, R. H. (2016). Dual language versus English-only support for bilingual children with hearing loss who use cochlear implants and hearing aids. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 51(4), 460-472.
- 42 Paradis, J., Govindarajan, K., & Hernandez, K. (2018). Bilingual Development in Children with Autism Spectrum Disorder from Newcomer Families. Available at https://era.library.ualberta.ca/items/d53d7b1b-c4d6-4d2f-a595-3ac2ecd8a52c/view/229ca8a8-b060-473d-89a5-93cfc7b9e652/Bilingual-20ASD_FINAL_SummaryReport_05MAR2018.pdf.
- 43 Thordardottir, Elin. (2017). Are background variables good predictors of need for L2 assistance in school? Effects of age, L1, amount, and timing of exposure on Icelandic language and nonword repetition scores. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 23. 1-23. 10.1080/13670050.2017.1358695.
- 44 Cummins, J. (1991). Conversational and academic language proficiency in bilingual contexts. In J. H. Hulstijn & J. F. Matter (Eds.), *Reading in Two Languages. AILA-Review 8/91* (pp. 75-89).
- 45 Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Bristol: Multilingual Matters.
- 46 Vogl, L. (2013). Tips for assessing bilingual children as a monolingual SLP, ASHA Leader. Available at <https://blog.asha.org/2013/11/26/leisha-vogle-assessing-bilingual-children-as-a-monolingual-slp/>.
-